

فهرست مطالب

فصل اول: زیبایی آفرینش

ستایش: به نام خداوند جان و خرد ۸ *

درس اول: آفرینش همه تنبیه خداوند دل است ۱۲ *

درس دوم: عجایب صنع حق تعالی ۲۳ *

آزمون جمع‌بندی فصل ۱ ۳۳ *

فصل دوم: شکفتن

درس سوم: مثل آینه، کار و شایستگی ۳۸ *

درس چهارم: هم‌نشین ۴۸ *

آزمون جمع‌بندی فصل ۲ ۵۷ *

فصل آزاد: ادبیات بومی (۱)

درس پنجم: درس آزاد ۶۲ *

فصل سوم: سبک زندگی

درس هشتم: همزیستی با ماورای ما ۸۹ *

آزمون جمع‌بندی فصل ۳ ۱۰۰ *

درس نهم: آداب زندگانی ۶۶ *

درس دهم: پرتو امید ۷۸ *

فصل چهارم: نام‌ها و یادها

- درس نهم: راز موفقیت ۱۰۴ *
- درس دهم: آرشى ديگر ۱۱۳ *
- درس يازدهم: زن پارسا ۱۲۴ *
- آزمون جمع‌بندی فصل ۴ ۱۳۴ *

فصل پنجم: اسلام و انقلاب اسلامی

- درس چهاردهم: پیدای پنهان ۱۵۸ *
- درس دوازدهم: پیام‌آور رحمت ۱۳۸ *
- آزمون جمع‌بندی فصل ۵ ۱۶۹ *
- درس سیزدهم: آشنای غریبان، میلاد گل ۱۴۸ *

فصل آزاد: ادبیات بومی (۲)

- درس یازدهم: درس آزاد ۱۷۴ *

فصل ششم: ادبیات جهان

- درس شانزدهم: آرزو ۱۷۸ *
- نیایش: بیا تا برآریم دستی ز دل ۱۸۸ *
- درس هفدهم: شازده کوچولو ۱۸۵ *
- آزمون جمع‌بندی فصل ۶ ۱۹۳ *

- پاسخ‌نامه تشریحی ۱۹۸ ✓

- آزمون‌های پایان نوبت ۲۳۶ *

- پاسخ‌نامه آزمون‌های پایان نوبت ۲۴۷ ✓

ستایش

مکا ذکر تو گویم که تو پکی و خدایی / نروم جزیره همان ره که تو ام راه نمایی

سایه غزوی

معنی

خداوندا تو را ستایش می‌کنم که تو [پروردگارا] پاک و منزّه هستی. جز راهی که تو به من نشان دهی، به راه دیگر نمی‌روم. (بنده و مطیع تو هستم.)

نکته زبانی

نشانه ندا: ((ا))؛ منادا ((ملک)) /
((م)) در ((تو ام)): مضاف الیه (تو راهنمای من هستی)
بیت شش جمله دارد.

نکته ادبی

قالب شعر: غزل / خدایی، راهنمایی: قافیه
مَلِک: اشاره به خداوند (استعاره که در سال بعد می‌آموزیم).
واج‌آرایی در مصراع اول ((ک))

ستایش

به نام خداوند جان و خرد

تاریخ ادبیات

سنایی غزنوی (قرن ۶): ابوالمجد مجدود بن آدم شاعر و عارف معروف ایرانی در آغاز شاعری مداح بود؛ ولی تغییر حال داد و به عرفان روی آورد. وی دوستدار آل علی (ع) بود. آثار: **حدیقة الحقیقه، سیرالعباد الی المعاد، کارنامه بلخ.**

فردوسی (قرن ۴): فردوسی در روستای باژ، واقع در منطقه توس خراسان به دنیا آمد. از نجیب زادگان و دهقانان توس بود. او مردی شیعه مذهب بود و دلبستگی اش به میراث قومی و فرهنگی ایران کهن مانع از ارادت خالصانه او به خاندان پیامبر (ص) نشد. فردوسی ۲۵ یا ۳۰ سال برای سرودن شاهنامه زنج کشید و در حالی که نزدیک به ۸۰ سال داشت، در سال ۴۱۱ ه. ق درگذشت و در توس به خاک سپرده شد. فردوسی در پاسداشت زبان فارسی نقش بسیار برجسته ای دارد.

واژه نامه

• واژگان مهم درس

برنا: جوان	• سپهر: آسمان؛ گردان سپهر: آسمان گردنده	• کیوان: سیاره زحل
• بیننده: چشم؛ کسی که می بیند؛ در شعر فردوسی مقصود از بینندگان، دو چشم یا چشمان است.	(ترکیب وصفی مقلوب)	• مهر: خورشید، محبت
• خرد: اندیشه، عقل	• ستودن: ستایش کردن	• میان: کمر، میان بستن: آماده شدن برای کاری
• فروزنده: روشنگر، افروزنده	• ناهید: ستاره زهره	

بررسی ستایش

به نام خداوند جان و خرد / برتر اندیشه برنگذرد

معنی: به نام پروردگاری سخنم را آغاز می کنم که آفریننده روح و عقل آدمی است. هیچ فکری نمی تواند از این سخن [که خداوند آفریننده جان و خرد است] برتر برود.

نکته ادبی: قافیه: خرد، برنگذرد / مراعات نظیر (تناسب): خرد، جان، اندیشه

نکته زبانی: بیت دو جمله دارد. / مصراع اول: شبه جمله

نکته فکری: جان و خرد، برترین آفریده های پروردگار هستند و عقل آدمی برتر و بالاتر از این دو را نمی تواند تصوّر کند.

خداوند نام و خداوند جای / خداوند روزی ده / رهنمای

معنی: خدایی که صاحب نام ها و صاحب جای هاست؛ خدایی که روزی و نعمت می دهد و راهنمای انسان است.

نکته ادبی: قافیه، جای، رهنمای / تکرار: خداوند

نکته زبانی: بیت سه جمله دارد.

فصل اول زیبایی آفرینش

دیدهای نیست نیندرخ زیبای تو را نیست گوشه‌ای که همی شوند آوای تو را

امام فیلی (ره)

معنی

هیچ چشمی (شخصی) نیست که چهره زیبای تو را نبیند و هیچ گوشه‌ای نیست که صدای وجود تو را نشنود.

نکته ادبی

زیبا، آوا: قافیه / تو را: ردیف / مراعات نظیر: دیده، گوش، رخ

نکته فکری

جلوه‌های خداوند در تمام جهان، پدیدار است.

آنچه در این فصل می‌خوانیم

آفرینش همه تنبیه خداوند دل است.

سفر (حکایت)

عجایب صنع حق تعالی

پرواز (شعرخوانی)

درس دوم

ستایش + درس اول

درس اول

آفرینش همه تنبیه خداوند دل است

تاریخ ادبیات

سعدی (قرن ۷): مشرف الدین مصلح بن عبدالله شیرازی شاعر و نویسنده بزرگ قرن هفتم است. سعدی در شیراز به کسب علم پرداخت سپس به بغداد رفت و در مدرسه نظامیه به تحصیل مشغول شد.

آثار: **بوستان** (به نظم)، **گلستان** (به نظم و نثر)، **کلیات**.

کلیات سعدی: به مجموعه آثار سعدی می گویند که شامل گلستان، بوستان، غزلیات، قطعات، قصاید و ... است که در یک جلد کتاب گرد آمده است.

اسرار التوحید: اسرار التوحید فی مقامات الشیخ ابوسعید کتابی است در احوال الشیخ ابوسعید ابی الخیر که محمّد بن منور (یکی از نوادگان وی) آن را نگاشته است.

واژه نامه درس

آفرینش: خلقت

اقرار: اعتراف کردن

• الوان: جمع لون، رنگارنگ

اندر: در

• انعام: نعمت دادن، بخشش

باز: بزرگ، بزرگوار (بار خدا یا: ای خدای بزرگ)

بامداد: اول صبح، سحر

برنوشتن: جمع کردن، تا کردن، لوله کردن

• بساط: سفره، هر چیز گسترده‌ای مثل حصیر و فرش

• تسبیح: خدا را به پاکی یاد کردن، نیایش کردن

• تقدیر: فرمان خدا، قسمت و سرنوشتی که خداوند

برای بندگان خود معین فرموده است.

• تنبیه: هوشیار کردن، آگاه ساختن کسی بر کاری

جهالت: نادانی

• حقه: جعبه، ظرفی کوچک که در آن جواهر یا

چیزهای دیگر نگهداری می شود.

حیران: شگفت زده، متحیر

خاتم: آخرین، ختم کننده

خزان: پاییز

دامن: کناره، اطراف

• راست رو: مخالف کج رو، درستکار، کسی که از راه

راست خارج نمی شود.

رحمت: مهربانی

رزین: طلایی

سعادت: خوشبختی

صحرا: دشت و دمن

• طریق: راه، روش

عاجز: ناتوان و درمانده

عجب: شگفت آور، عجیب

• عنب: انگور

غفلت: ناآگاهی، بی خبری

فروزنده: روشنگر، فروزنده

فکرت: تفکر، اندیشه

• کج رفتار: کسی که رفتاری نادرست دارد.

کرم: بخشش

گوی: گره، جسم گردی که با آن چوگان بازی می کردند.

لیل: شب

مستمع: شنونده

• مسخر: رام و مطیع

منزل: مقصد، هدف

نهار: روز

یاقوت: سنگ قیمتی قرمز رنگ

واژه نامه حکایت

افسار: دهنه و لگام چهارپایان

• پیز: مرشد، راهنما

پیوسته: همواره، همیشه

درنگ: مکث، صبر

• معرفت: شناخت، علم

واژه‌ها و ترکیب‌های مهم املائی

لیل و نهار - دامن صحرا - تنبیه و اقرار - تسبیح مستمع - مرغان سحر - خواب جهالت - خار گل - عنب زرتین - تقدیر عزیز - مسخر و مطیع - حقه یاقوت - انعام شکرگزار - بی‌عیب - عاجز - اسرار التوحید - قصاید سعدی - افسار اسب - معرفت و شناخت

توصیه املائی

گاهی تفاوت در یک صدا (مصوت) معنای واژه‌ها را تغییر می‌دهد. «انعام» به معنای «نعمت دادن و بخشش» است. نباید این واژه را با «انعام» به معنای «چارپایان» اشتباه گرفت! یا واژه «آخر» به معنی «دیگری» و واژه «آخر» به معنی «پایان» است. «ملک» به معنای «زمین» و «ملک» به معنای «سرزمین و پادشاهی» است.

بررسی درس آفرینش همه تنبیه خداوند دل است

بامدادی که تفاوت نکند لیل و نهار خوش بود دامن صحرا و تماشای بهار

معنی: در ابتدای صبح (اول فروردین) که طول شب و روز یکسان است، به دامن باغ و صحرا رفتن و زیبایی‌های بهار را تماشا کردن بسیار دل‌چسب است.
نکته ادبی: قالب شعر: قصیده / قافیه: نهار، بهار / تضاد: لیل، نهار / جناس: نهار، بهار / تناسب: بامداد، لیل و نهار
نکته فکری: مصراع اول اشاره به روز اول بهار دارد که در آن طول شب و روز یکسان است.

آفرینش همه تنبیه خداوند دل است دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار

معنی: تمام آفریده‌های خداوند برای آگاهی و بیداری انسان‌های صاحب‌دل است. اگر کسی [با دیدن آفریده‌های پروردگار] به وجود او اعتراف نکند، صاحب معرفت نیست!
نکته ادبی: واج‌آرایی «د» / جناس: که، به / دل نداشتن: کنایه از معرفت نداشتن / تکرار: خداوند، ندارد / دل / خداوند دل: در زبان قدیم، خداوند به معنای صاحب، رئیس و پادشاه به کار می‌رفته است. خداوند در مصراع اول به معنی «صاحب» و در مصراع دوم به معنی «خداوند متعال» است.
نکته زبانی: همه: قید / بیت سه جمله دارد. / «که» به معنای «کسی که» است.

این همه نقش عجب، بر در و دیوار وجود هر که فکرت نکند، نقش بود بر دیوار

معنی: با وجود این همه پدیده‌های شگفت‌انگیز که در همه جای دنیا وجود دارد، هر کسی درباره پروردگار اندیشه نکند، هیچ تفاوتی با تصویر بی‌جانی که بر دیوار است ندارد!
نکته ادبی: تناسب: در، دیوار / تشبیه (اضافه تشبیهی): دیوار وجود / جناس: بر، در / تشبیه: انسان بی‌بصیرت به نقش بر دیوار
نکته زبانی: «نقش» در مصراع اول نهاد، «نقش» در مصراع دوم: مسند / بیت سه جمله دارد.
نکته فکری: فرق نقاشی روی دیوار و انسان، در داشتن قدرت تفکر و تحلیل است.

کوه و دریا و درختان، همه در تسبیح‌اند نه همه مستمعی، فهم کنند این اسرار

معنی: همه پدیده‌های هستی در حال نیایش خداوند هستند؛ اما هر شنونده‌ای این رازها را نمی‌شنود و درک نمی‌کند.
نکته ادبی: مصراع اول: تلمیح به آیاتی مانند «يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ» (تلمیح را در درس‌های آینده می‌خوانیم). / تشخیص: در تسبیح بودن کوه، دریا، درختان / تناسب: کوه، دریا، درختان / واج‌آرایی: تکرار صامت «ر» در مصراع اول
نکته زبانی: این اسرار: مفعول / بیت دو جمله دارد. / کوه و دریا و درختان: نهاد

خبرت هست که مرغان سحر می‌گویند؛ آخر ای خفته، سر از خواب جهالت، بردار؟

معنی: آیا خبر داری پرندگانی که صبح‌ها آواز می‌خوانند، دارند به تو می‌گویند ای کسی که خوابیده‌ای و از دنیا بی‌خبری، از خواب بی‌خبری بیدار شو؟!
نکته ادبی: واج‌آرایی: صامت «خ» / تناسب: خواب، سحر، خفته / جناس: سحر، سر / تشبیه (اضافه تشبیهی): خواب جهالت / سر از خواب برداشتن: کنایه از آگاهی و بیداری
نکته زبانی: بیت چهار جمله دارد.

۲

عجایب صنع
حق تعالی

تاریخ ادبیات

محمد غزالی (قرن ۵): ابو حامد محمد بن محمد غزالی از دانشمندان معروف دوره سلجوقی است. وی در فقه و حکمت و کلام سرآمد بود. پدرش مردی بافنده بود و برخی لقب غزالی را به مناسبت پیشه او می‌دانند. آثار: **کیمیای سعادت، نصیحة الملوك، احیاء العلوم الدین.**

کیمیای سعادت (قرن ۵): کتابی است اخلاقی و دینی به زبان فارسی تألیف محمد غزالی. نویسنده عمده محتویات آن را از کتاب دیگر خود به نام احیاء العلوم که به عربی نوشته شده بود، به طور خلاصه به فارسی نقل کرده است. **نیما یوشیج (معاصر):** علی اسفندیاری، مشهور به نیما یوشیج، در دهکده یوش پا به عرصه وجود گذاشت. کودکی او در دامان طبیعت و در میان شبانان گذشت. پس از گذراندن دوران دبستان برای آموختن زبان فرانسه و ادامه تحصیل وارد مدرسه سن لویی در تهران شد. معلمی مهربان به نام «نظام وفا» او را در خط شاعری انداخت. نیما با بهره‌گیری از عناصر طبیعت با بیانی رمزگونه به ترسیم سیمای جامعه خود پرداخته است. از او به عنوان «**پدر شعر نو**» یاد می‌شود. آثار: **افسانه، ای شب، قصه رنگ پریده.**

واژه‌نامه درس

- آیات: جمع آیه، نشانه‌ها، علامت‌ها، هر عبارت قرآن که بدان وقف کنند.
- باید: بایسته است، لازم است.
- بحر: دریا
- بز: بیابان و صحرا
- بساط: فرش، گستردنی، هر چیز گستردنی مانند فرش و سفره
- بوستان: باغ
- بسزا: شایسته، سزاوار
- تدریج: آهسته‌آهسته، درجه به درجه پیش رفتن
- تعالی: بلندمرتبه، بلندپایه
- توصیف: وصف کردن
- جمال: زیبایی
- دیبا: پارچه ابریشمی رنگین
- روان: جاری
- ستریز: تخت، اورنگ
- صنع: آفرینش، احسان، ساختن و نیکویی کردن
- عجب: شگفت‌آور، عجیب
- غلام: بنده، خدمت‌گزار
- فراخ: وسیع، پهن
- قصر: کاخ، عمارت بزرگ
- قناعت: خرسند بودن به مقدار کم، خشنود بودن از آنچه روزی انسان است.
- قندیل: چراغ‌دان، چراغ‌آویز، مشعلی که از سقف آویزان کنند.
- قوس قزح: رنگین‌کمان
- لکن: اما
- متحیر: سرگشته، حیران
- مختصر: کم، اندک
- مدهوش: سرگشته، سرگردان
- معرفت: شناخت، علم
- ملک: پادشاهی، فرمانروایی
- ملک: پادشاه، فرمانروا
- میغ: ابر، سحب
- نباتات: جمع نبات، گیاهان
- نهر: رود، جوی
- واژه‌نامه شعرخوانی
- بهز: به خاطر، برای
- پیله: محفظه ابریشمین کرم ابریشم
- تنیدن: تار بافتن کرم ابریشم یا عنکبوت، بافتن
- جستن: پریدن
- خلوت: تنهایی
- درسته: زندانی، حبس شده
- رستن: رها شدن، نجات یافتن
- کنج: گوشه، کنار
- فروتن: افتاده، متواضع
- محبس: زندان
- منحنی: خمیده
- منزوی: گوشه‌نشین، آن‌که از مردم کناره می‌گیرد.
- وارهدین: آزاد شدن، رها شدن

واژه‌ها و ترکیب‌های مهم املائی

توصیف طبیعت - وصف جزئیات - عنصر تخیل - اهمیت بسزا - لحن مؤثر - صنع خدای تعالی - نهرها و معادن - انواع نباتات - برّ و بحر - میغ و تگرگ - رعد و برق - قوس قزح - بساط فراخ - مرغان هوا - حشرات زمین - شعله چراغ - قندیل ستارگان - غافل از عجایب - گنجایش مختصر - قصر ملک - جمال غلامان - سریر مُلک - قناعت - بستان معرفت - مدهوش و متحیر - مرغ منزوی - محبس تن - منحنی - حبس و خلوت

عجایب صنع حق تعالی

بدان که هر چه در وجود است، همه صنع خدای تعالی است.

معنی: آگاه باش که هر چه آفریده شده و به وجود آمده، آفریده خدای بلندمرتبه است.

آسمان و آفتاب و ماه و ستارگان و زمین و آنچه بر وی است،

نکته ادبی: مراعات نظیر: آسمان، آفتاب، ماه، ستارگان، زمین / تضاد: آسمان، زمین

نکته زبانی: مرجع ضمیر «وی»: زمین

چون کوه‌ها و بیابان‌ها و نهرها و آنچه در کوه‌هاست،

معنی: مانند کوه‌ها و بیابان‌ها و رودخانه‌ها و آنچه در کوه‌هاست،

از انواع نباتات و آنچه در برّ و بحر است.

معنی: از انواع گیاهان و آنچه در بیابان و دریاست.

نکته ادبی: تضاد: برّ، بحر

چون میغ و باران و برف و تگرگ و رعد و برق و قوس قزح و علامات‌ی که در هوا پدید آید، همه عجایب صنع حق تعالی است.

معنی: مانند ابر و باران و برف و تگرگ و رعد و برق و رنگین کمان و اتفاقاتی که در آسمان رخ می‌دهد (پدیده‌های طبیعی همچون توفان و ...)، همه از شگفتی‌های آفرینش خداوند بلندمرتبه است.

نکته ادبی: مراعات نظیر: میغ، باران، برف، تگرگ، رعد و برق، قوس قزح

که تو را فرموده است تا در آن نظر کنی.

معنی: که به تو فرمان داده تا در آنها بنگری (تفکر کنی).

در زمین، نگاه کن که چگونه بساط تو ساخته است و جوانب وی فراخ گسترانیده.

معنی: به زمین نگاه کن و در آن ببیندیش که چگونه آن را زیر پای تو گسترده کرده و اطراف آن را وسعت داده است.

زمین چون دیبای هفت‌رنگ گردد، بلکه هزار رنگ شود.

معنی: زمین مانند پارچه ابریشمی (از گل‌های فراوان) هفت‌رنگ می‌شود؛ بلکه حتی هزار رنگ می‌شود!

نکته ادبی: تشبیه: زمین بهاری به دیبای هفت‌رنگ

هر یکی بر شکلی دیگر و بر صورتی دیگر و همه از یک‌دگر نیکوتر.

نکته زبانی: فعل «هستند» از جمله حذف شده است.

نکته فکری: هر کدام از پدیده‌های خداوند، زیبایی خود را دارند.

هر یکی را آنچه به کار باید، داد.

معنی: به هر کدام، هر چیز که لازم داشت، بخشید.

نکته زبانی: «را» در «یکی را» به معنای حرف اضافه «به» است.

دانش زبانی

● وابسته‌های گروه اسمی (۱)

در سال گذشته، با گروه اسمی آشنا شدید و دانستید گروه اسمی از ارکان جمله است که می‌تواند به صورت یک واژه یا گروهی از واژگان در جمله ظاهر شود. همچنین می‌تواند نقش‌های مختلفی مانند نهاد، مفعول، منادا، مسند و متمم را بپذیرد. **مثال:**

۱ هجوم فتنه‌های آسمانی، مرا آموخت علم زندگانی. **۲** آسمان بار امانت نتوانست کشید.

گروه نهادی

گروه مفعولی

۳ در باغ و چمن چمیدن آموز. **۴** بگفتا من گلی ناچیز بودم.

گروه متممی

گروه مسندی

● **هسته:** در هر گروه اسمی، اصلی‌ترین بخش هسته نامیده می‌شود که می‌تواند به صورت اسم یا ضمیر باشد. هسته گاه به تنهایی و گاه به همراه یک یا چند وابسته می‌آید.

مثال: جوانی گه کار و شایستگی است.

پسر نوح با بدان بنشست.

هسته و نهاد

نهاد

پسر: هسته

راه‌های شناسایی هسته در گروه اسمی: **۱** اگر در یک گروه اسمی چند واژه با نقش‌نمای اضافه (ـ) به هم وصل شوند، اولین واژه هسته است.

مثال: غرقه بحر بلا بود در آن بر تشنه.

گروه مسندی

غرقه: هسته

۲ اگر در گروه اسمی بیش از یک واژه وجود داشته باشد و هیچ کدام نقش‌نمای اضافه نداشته باشند، آخرین واژه هسته است.

مثال: این همه زخم هست و مجال آه نیست.

گروه نهادی

زخم: هسته

● وابسته

در یک گروه اسمی، واژه‌هایی که قبل یا بعد از هسته قرار می‌گیرند، وابسته نامیده می‌شوند. وابسته‌ها برای توضیح بیشتر درباره‌ی هسته می‌آیند و مفاهیمی چون اشاره، شمارش، تعجب، صفت یا ویژگی اسم را بیان می‌کنند.

انواع وابسته‌ها

وابسته پیشین: به واژه‌هایی که قبل از هسته می‌آیند، وابسته پیشین گفته می‌شود.

وابسته پسین: به واژه‌هایی که بعد از هسته می‌آیند، وابسته پسین گفته می‌شود.

- انواع وابسته پیشین**
۱. صفت اشاره: این آیات - همان روز - آن پرنده - همین دیوار
 ۲. صفت شمارشی: (۱) عدد‌های اصلی: پنج استاد - (۲) عدد‌های ترتیبی نوع (۱): هفتمین اختر
 ۳. صفت مبهم: هر خانه - هیچ نگاه - بعضی دل‌ها - همه دنیا - فلان سال
 ۴. صفت پرسشی: کدام حرف را زدم؟ - چند نفر را دیدی؟
 ۵. صفت تعجبی: چه هوایی! - عجب شعری!

- انواع وابسته پسین**
۱. صفت بیانی: سنگ‌های سخت - مرغ خانگی
 ۲. مضاف‌الیه: محبس تن - قصر ملک
 ۳. صفت شمارشی: عدد‌های ترتیبی نوع (۲): آسمان هفتم - روز دهم

فعالیت‌های نوشتاری

۱ | مترادف واژه‌های زیر را از متن درس بیابید و بنویسید.

سرگشته، رنگین‌کمان، آفرینش، تخت، ابر، فرش، شناخت

۲ | در عبارت‌های زیر، هسته و نوع وابسته‌ها را مشخص کنید.

الف) سنگ سخت و آب لطیف

ب) این عالم زیبا

ج) چه خلقت شگفت‌انگیزی!

د) کدام مستمع آگاه است؟

۳ | پیام متن زیر را بنویسید.

«این عالم، خانه خداست؛ چراغ وی ماه است و شعله وی آفتاب و تو از عجایب این غافل؛ که خانه بس بزرگ است و چشم تو بس مختصر.»

✓ پاسخ ۱ | سرگشته: مدهوش / رنگین‌کمان: قوس قزح / آفرینش: صنع / تخت: سریر / ابر: میغ / فرش: بساط / شناخت: معرفت

۲ | الف) سنگ سخت و آب لطیف

هسته صفت بیانی هسته صفت بیانی

(وابسته پسین) (وابسته پسین)

ج) چه خلقت شگفت‌انگیزی!

صفت تعجبی هسته صفت بیانی

(وابسته پیشین) (وابسته پسین)

۳ | انسان با حواس و شعور محدود خود، قادر به درک عظمت و رازهای خلقت نیست.

بررسی شعرخوانی پرواز

در پیله تا به کی، بر خویشتن تنی؟ پرسید کرم را، مرغ از فروتنی

معنی: مرغ با فروتنی از کرم پرسید: «تا کی می خواهی در پیله‌ات دور خودت ابریشم بیافی؟»

نکته ادبی: قالب شعر: غزل / مراعات نظیر: پیله، کرم، تنیدن / جان‌بخشی: گفت‌وگوی جانوران

نکته زبانی: پرسید کرم را: از کرم پرسید. (را: از / کرم: متمم) / بیت دو جمله دارد.

تا چند منزوی، در کنج خلوتی؟ در بسته تا به کی، در محبس تنی؟

معنی: تا کی می خواهی گوشه‌گیر باشی و در خلوت و تنهایی بمانی؟ تا کی می خواهی در زندان وجودت (پیله‌ات)، در را به روی خود ببندی و بمانی؟

نکته ادبی: تشبیه (اضافه تشبیهی): محبس تن / مراعات نظیر: محبس، منزوی، کنج، خلوت، در بسته

در فکر رستم - پاسخ بداد کرم - خلوت نشسته‌ام زین روی، منحنی

معنی: کرم جواب داد: «به فکر رها شدن هستم، به همین خاطر در خلوتم خمیده نشسته‌ام و فکر می‌کنم.»

نکته ادبی: شاعر، دلیل منحنی نشستن کرم را در فکر بودن او می‌داند. (حسن تعلیل که در سال‌های بعد می‌آموزیم؛ آوردن دلیل غیرواقعی برای اتفاقات)

نکته زبانی: شکل مرتب‌شده مصراع اول این‌گونه است: کرم پاسخ بداد: در فکر رستم. / بیت سه جمله دارد. / کرم: نهاد / پاسخ: مفعول

هم‌سال‌های من، پروانگان شدند جستند از این قفس، گشتند دیدنی

معنی: هم‌سن‌وسال‌های من، همه پروانه شدند؛ از قفس پیله پریدند و دیدنی و زیبا شدند.

نکته زبانی: پروانگان و دیدنی: مسند / این قفس: متمم / بیت سه جمله دارد.

نکته فکری: پروانه‌ها ابتدا به شکل کرم در پیله هستند و در آخر به پروانه تبدیل می‌شوند.

در گروه‌های اسمی مشخص شده، هسته و نوع وابسته را مشخص کنید.

- ۱۱۶ به چشم بصیرت به خود درنگر. هسته: وابسته: (هماهنگ آذربایجان شرقی - ۱۴۰۲)
- ۱۱۷ آن نوجوانان رشید اکنون به سرچشمه جاودانگی رسیده‌اند. هسته: وابسته: (هماهنگ ایلام - ۱۴۰۲)
- ۱۱۸ میهن ما با همه باشندگان مادرانه رفتار می‌کند. هسته: وابسته: (هماهنگ مازندران - ۱۴۰۲)
- ۱۱۹ نعمت بار خدایا ز عدد بیرون است. هسته: وابسته: (هماهنگ همدان - ۱۴۰۲)

معنای واژه «چون» را در هر عبارت تعیین کنید.

- ۱۲۰ آشیان خویش چون کند.
- ۱۲۱ آنچه بر وی است؛ چون کوه‌ها و بیابان‌ها و نه‌رها.
- ۱۲۲ زمین چگونه زنده شود و چون دیبای هفت‌رنگ گردد.
- ۱۲۳ هر یکی را بیاموخته که غذای خویش چون به‌دست آورد.

درستی ✓ یا نادرستی ✗ هر یک از عبارت‌های زیر را مشخص کنید.

- ۱۲۴ در گروه اسمی «این سه کتاب خواندنی»، دو وابسته پیشین وجود دارد.
- ۱۲۵ در عبارت «چه خلقت شگفت‌انگیزی»، کلمه شگفت‌انگیزی وابسته پسین و صفت بیانی است.
- ۱۲۶ در عبارت «هر درس کتاب فارسی»، وابسته پیشین از نوع صفت مبهم است.
- ۱۲۷ صفت اشاره جزء وابسته‌های پیشین است.

به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

- ۱۲۸ برای اسم سرباز، یک وابسته پیشین و یک وابسته پسین بنویسید.
- ۱۲۹ واژه‌های جمع را پیدا کنید و مفرد آنها را بنویسید.

جوانب، آشیان، سریر، عجایب، آیات، معادن، نباتات، جمیل، اسرار

۱۳۰ واژگان نادرست املایی را اصلاح کنید.

هر چه در وجود است، همه صنع حق تعالا است. کوه و آسمان و بهر، قوص قزح و علاماتی که در آسمان پدید می‌آید، در همه نظر کن و تفکر کن. در زمین هم نگاه کن که چگونه بسات تو ساخته است.

- ۱۳۱ مطابق الگوی داده شده گروه اسمی بنویسید. (هماهنگ خراسان جنوبی - ۱۴۰۲)

وابسته پیشین + وابسته پیشین + هسته + صفت + مضاف‌الیه

- ۱۳۲ از وابسته‌های پیشین اسم یک مورد را نام ببرید. (هماهنگ اردبیل - ۱۴۰۲)
- ۱۳۳ در مصراع «ای دل غم‌دیده حالت به شود» نوع وابسته را بنویسید. (هماهنگ کهگیلویه و بویر احمد - ۱۴۰۲)
- ۱۳۴ نقش دستوری واژه‌های مشخص شده عبارت زیر را بنویسید. (هماهنگ قزوین - ۱۴۰۲)

و مثل تو چون مورچه‌ای است که در قصر ملکی سوراخی دارد، جز غذای خویش و یاران خویش، چیزی نمی‌بیند.

- ۱۳۵ در عبارت «این همه آیات حق تعالی» هسته و وابسته پسین را مشخص کنید. (هماهنگ بوشهر - ۱۴۰۲)

گزینه درست را انتخاب کنید.

۱۳۶ حرکت‌گذاری درست واژه «ملک» در عبارت «مثل تو چون مورچه‌ای است که در قصر ملکی سوراخی دارد.» کدام است؟

- ۱ مَلک ۲ مَلِک ۳ مُلک ۴ مِلک

۱۳۷ کدام واژه با دیگر گزینه‌ها هم خانواده نیست؟

- ۱ محبس ۲ حاسب ۳ محاسبه ۴ حساب

۱۳۸ نوع وابسته کدام گروه اسمی با بقیه تفاوت دارد؟

- ۱ بستان معرفت ۲ روزگار دراز ۳ سریر ملک ۴ درجه مورچه

۱۳۹ هسته در کدام گزینه نادرست مشخص شده است؟

- ۱ فرزند بادب ۲ دست چپ
۳ توپ تنیس ۴ هفتمین آسمان

۱۴۰ در کدام گروه اسمی، وابسته پسین وجود ندارد؟

- ۱ این پنج کتاب ۲ کدام درس فارسی
۳ همان کیف او ۴ لباس گرم مادر

(هماهنگ فارس - ۱۴۰۲)

۱۴۱ در کدام گزینه، الگوی گروه اسمی به صورت «وابسته پیشین + هسته + وابسته پسین» دیده می‌شود؟

- ۱ همه کار ایام درس است و پند
۲ این همزیستی و همدلی، میهن را از گزند اهرمن خویان می‌رهاند.
۳ چو ایران نباشد، تن من مباد
۴ نصیرالدین، هر روز لوح و کتاب در زیر بغل می‌نهاد و آرام از کوجه‌ها می‌گذشت.

(هماهنگ کهگیلویه و بویراحمد - ۱۴۰۲)

۱۴۲ در مصراع «در فکر رستم، پاسخ بداد کرم» کدام گزینه مفعول است؟

- ۱ در فکر رستم ۲ پاسخ ۳ کرم ۴ فکر

دانش ادبی

درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید.

- ۱۴۳ نیما یوشیج شاعر قرن معاصر است.
- ۱۴۴ «قصه رنگ‌پریده» از آثار نیما یوشیج است.
- ۱۴۵ غزالی معلم نظامیه و حکیم دوره سلجوقیان بود.
- ۱۴۶ کتاب «اسرار التوحید» نوشته امام محمد غزالی است.

(هماهنگ گیلان - ۱۴۰۲)

جاهای خالی را با واژه‌های مناسب پر کنید.

- ۱۴۷ نام اصلی نیما یوشیج بود.
- ۱۴۸ نصیحت‌الملوک از آثار است.
- ۱۴۹ از نیما یوشیج به عنوان یاد می‌شود.
- ۱۵۰ نیما با بیانی به ترسیم سیمای جامعه خود پرداخته است.

واژگان

معنی واژگان مشخص شده را بنویسید.

- ۱۷۹ فروزنده ماه و ناهید و مهر
- ۱۸۰ که تواند که دهد میوه الوان از چوب
- ۱۸۱ و از سریر ملک وی هیچ خبر ندارد.
- ۱۸۲ شکر انعام تو هرگز نکند شکرگزار
- ۱۸۳ ستودن نداند کس او را چو هست
- میان بندگی را ببایدت بست (همه‌هاگ اصفهان - ۱۴۰۲)
- همه‌هاگ لاهیجان - ۱۴۰۰
- همه‌هاگ خوزستان - ۱۴۰۲
- همه‌هاگ کرمانشاه - ۱۴۰۲
- همه‌هاگ آذربایجان غربی - ۱۴۰۲

درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید.

- ۱۸۴ معنی «سحاب، آذرخش، رنگین کمان» در متن «از انواع حیوانات و آنچه میان آسمان و زمین است، چون میغ و باران و برف و تگرگ و رعد و برق و قوس قزح و علاماتی که در هوا پدید آید...» به ترتیب برابر با «میغ، رعد و قوس قزح» است. درست نادرست
- ۱۸۵ «صحرا» در مصراع «خوش بود دامن صحرا و تماشای بهار» هم معنی واژه «بیابان» در مصراع «در بیان گر به شوق کعبه خواهی زد قدم» است. درست نادرست

معنی شعر و نثر

معنی و مفهوم عبارت‌های زیر را بنویسید.

- ۱۸۶ خبرت هست که مرغان سحر می‌گویند
- ۱۸۷ شکر انعام تو هرگز نکند شکرگزار
- ۱۸۸ ستودن نداند کس او را چو هست
- ۱۸۹ چشم باز کن تا عجایب بینی که مدهوش و متحیر شوی.
- ۱۹۰ آفرینش همه تنبیه خداوند دل است
- ۱۹۱ به نام خداوند جان و خرد
- ۱۹۲ هر یکی را آنچه به کار باید، داد.
- ۱۹۳ که تواند که دهد میوه الوان از چوب؟
- آخر ای خفته سر از خواب جهالت بردار (همه‌هاگ سیستان و بلوچستان - ۱۴۰۱)
- همه‌هاگ خراسان شمالی - ۱۴۰۱
- همه‌هاگ خراسان جنوبی - ۱۴۰۱
- همه‌هاگ همدان - ۱۴۰۱
- همه‌هاگ گیلان - ۱۴۰۲
- همه‌هاگ ایلام - ۱۴۰۲
- همه‌هاگ مازندران - ۱۴۰۲
- همه‌هاگ لرستان - ۱۴۰۲

دانش ادبی

جاهای خالی را با واژه‌های مناسب پر کنید.

۱۹۴ در مصراع «راست‌روان گوی سعادت بردند» آرایهٔ به‌کار رفته است. (هماهنگ گیلان - ۱۴۰۱)

۱۹۵ مشابه به، در مصراع «آخر ای خفته سر از خواب جهالت بردار» چیست؟ (هماهنگ قم - ۱۴۰۱)

۱۹۶ با توجه به بیت زیر، موارد خواسته‌شده را کامل کنید. (هماهنگ اصفهان - ۱۴۰۲)

جهان چون زلف و خال و خط و ابروست که هر چیزی به جای خویش نیکوست

مشبه: (.....)

مشبه به: (.....)

وجه شبه: (.....)

به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

۱۹۷ برای تشبیه کردن انسان غافل بهتر است از کدام مشبه به استفاده کنیم؟ (هماهنگ کرمان - ۱۴۰۱)

الف) بنفشه ب) نرگس

۱۹۸ دو آرایه برای بیت زیر بنویسید. (هماهنگ یزد - ۱۴۰۱)

کوه و دریا و درختان همه در تسبیح‌اند نه همه مستمعی فهم کند این اسرار

گزینهٔ درست را انتخاب کنید.

۱۹۹ در کدام گزینه تشبیه وجود ندارد؟ (هماهنگ آذربایجان غربی - ۱۴۰۲)

۱ سیل فنا ۲ خورشید ایمان

۳ طالب علم ۴ شمع وجود

۲۰۰ در کدام بیت کنایه دیده می‌شود؟ (هماهنگ کردستان - ۱۴۰۲)

۱ به نام خداوند جان و خرد ۲ خداوند نام و خداوند جای

۳ خداوند کیوان و گردان سپهر ۴ ستودن نداند کس او را چو هست

۱ کزین برتر اندیشه بر نگذرد ۲ خداوند روزی ده رهنمای

۳ فروزندهٔ ماه و ناهید و مهر ۴ میان بندگی را بایدت بست

دانش زبانی

جاهای خالی را با واژه‌های مناسب پر کنید.

۲۰۱ در مصراع «صد حقیقت را بشکستیم از برای یک حقیقت» و وابسته‌های پیشین هستند. (هماهنگ یزد - ۱۴۰۱)

به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

۲۰۲ وابستهٔ گروه اسمی را در مصراع زیر مشخص کنید. (هماهنگ یزد - ۱۴۰۱)

غوّاص اگر اندیشه کند کام نهنگ

بررسی درس پیام آور رحمت

سخنان سرشار از حکمت پیامبر بزرگوار اسلام، مرز مکانی و رنگ روزگار ویژه‌ای ندارد.

معنی: سخنان مملو از دانش پیامبر (ص) مخصوص یک دوره خاص و مکان خاص نیست و متعلق به همه دوره‌هاست.

پیام پیامبر (ص) گنجینه و آبشخوری است که انسانیت، همواره برای تازگی و شکوفایی و شکوه‌مندی خود بدان نیازمند است.

نکته ادبی: تشبیه: پیام پیامبر (ص) به گنجینه و آبشخور (سرچشمه)

ای ابودر، خداوند متعال به سیمای ظاهر و دارایی‌ها و گفته‌هایتان نمی‌نگرد؛ بلکه به دل‌ها و کردارتان می‌نگرد.

معنی: ای ابودر، خدای بلندمرتبه به چهره ظاهری و مال و اموال و حرف‌هایتان اهمیتی نمی‌دهد؛ بلکه به نیت دل و رفتارهایتان نگاه می‌کند.

ای ابودر! پنج چیز را پیش از پنج چیز، غنیمت شمار:

معنی: ای ابودر، از پنج چیز قبل از (رسیدن) پنج چیز دیگر، استفاده کن:

جوانی‌ات را پیش از فرارسیدن پیری، تندرستی‌ات را پیش از بیماری، بی‌نیازی‌ات را پیش از نیازمندی، آسایش‌ت را پیش از گرفتاری و زندگی‌ات را پیش از مرگ.

معنی: جوانی‌ات را قبل از رسیدن پیری، سلامتی‌ات را قبل از بیمار شدن، بی‌نیاز بودن‌ت را قبل از نیازمندی شدن، آسایش‌ت را قبل از گرفتار شدن و زندگی کردن‌ت را قبل از رسیدن مرگ قدر بدان.

نکته ادبی: تضاد: جوانی و پیری، تندرستی و بیماری، بی‌نیازی و نیازمندی، آسایش و گرفتاری، زندگی و مرگ

ای ابودر، اگر درباره چیزی که به آن علم نداری، از تو پرسیده شود، بگو نمی‌دانم تا از پیامدهای ناگوار آن در امان بمانی.

معنی: ای ابودر، اگر درباره چیزی که از آن آگاهی نداری سؤالی از تو پرسیده شود، بگو نمی‌دانم! تا از نتایج بد جواب اشتباهت در امان بمانی.

ای ابودر، به اندازه نیاز، سخن بگوی. گشاده‌روی و خندان باش که خدای تعالی، گشاده‌روی و آسان‌گیر را دوست دارد.

معنی: ای ابودر، به اندازه‌ای که نیاز است، حرف بزن. صورتی باز و خندان داشته باش که خدای بزرگ، انسان خوش‌رو و آسان‌گیر (در کارها و برخوردها) را دوست دارد.

نکته ادبی: گشاده‌روی: کنایه از فرد مهربان و خوش‌برخورد

ای ابودر، هم‌نشین نیک بهتر از تنهایی است و تنهایی، بهتر از هم‌نشین بد است.

معنی: ای ابودر، هم‌نشین خوب، بهتر از تنها بودن است و تنها بودن، بهتر از بودن با هم‌نشین بد است!

نکته ادبی: تضاد: نیک و بد

مثل مؤمنان، جمله چون یک تن است؛ چون یک اندام را رنجی رسد، همه اندام‌ها آگاهی یابند و رنجور شوند.

معنی: مؤمنان همگی مانند یک بدن هستند. وقتی یکی از اعضا گرفتار دردی می‌شود، همه اعضا آگاه می‌شوند و درد می‌کشند.

نکته ادبی: تشبیه (مؤمن به تن) / تشخیص: آگاهی یافتن اندام‌ها

ای ابودر، مبادا با برادر مسلمان قهر کنی؛ زیرا کردار شایسته در هنگام قهر، به درگاه پروردگار پذیرفته نمی‌شود.

معنی: ای ابودر، مبادا با برادر (و خواهر) مسلمان قهر کنی! چون هنگام قهر، حتی کار نیک هم در درگاه خدا پذیرفته نمی‌شود.

مؤمن برای رهایی از گناه و نافرمانی، بیش از گنجشک در قفس، تلاش می‌کند.

معنی: انسان مؤمن، برای رها شدن از گناه و نافرمانی از خدا، مثل گنجشکی (بی‌تاب) در قفس تلاش می‌کند (تا از قفس گناهان و نافرمانی خدا رها شود).

نکته ادبی: تشبیه (مؤمن به گنجشک در قفس)

خودارزیابی

- ۱ | منظور از جمله «خداوند به دل‌ها و کردارتان می‌نگرد» چیست؟
- ۲ | این درس را با درس ششم (آداب زندگانی) مقایسه کنید و شباهت‌های آن را توضیح دهید.
- ۳ | بیت زیر با کدام بخش درس، ارتباط دارد؟
کمال است در نفس انسان، سَخُنْ تو خود را به گفتار، ناقص مکن
 (بوستان سعدی)
- ۴ | شعر زیر با کدام قسمت درس ارتباط دارد؟
**بنی‌آدم اعضای یک‌پیکرند که در آفرینش ز یک گوهرند
 چو عضوی به درد آورد روزگار دگر عضوها را نماند قرار**

پاسخ ۱ | معنی جمله این است که «خداوند به نیت‌ها و رفتار شما توجه دارد». برای خدا نیت و عمل بندگان ارزش دارد نه ظاهر کارهایشان. اعمالی هستند که در ظاهر برای خدا هستند و بسیار خوب به نظر می‌آیند، اما در باطن برای اهداف و منافع شخصی انجام می‌شوند. این‌گونه اعمال بی‌ارزش‌اند.

۲ | متن هر دو درس تعلیمی است و برای خواندن آن باید لحن تعلیمی داشته باشیم. در هر دو متن، آداب سخن گفتن بیان شده است. همچنین از اهمیت رفتار و کردار انسان نسبت به ثروت و نژاد و... سخن گفته شده است.

شباهت دیگر، تأکید بر دوری کردن از یار و هم‌نشین بد است و اینکه تنهایی از هم‌نشین بد بهتر است.

۳ | بخشی که در مورد آداب سخن گفتن است: ای ابودر، به اندازه‌ی نیاز سخن بگو.

۴ | مثل مؤمنان، جمله چون یک تن است؛ چون یک اندام را رنجی رسد، همه‌ی اندام‌ها آگاهی یابند و رنجور شوند.

دانش زبانی

● گروه فعلی (۴)
● فعل گذشته بعید (دور)

به این جمله‌ها دقت کنید:

۱ | پیامبر، این سفارش را به اصحابش کرده بود.

۲ | من این داستان را در کودکی خوانده بودم.

این فعل‌ها در گذشته بسیار دور انجام شده‌اند. فعلی که در گذشته دور انجام شده باشد، **ماضی بعید** نام دارد. «بعید» یعنی دور.

● **روش ساختن فعل ماضی بعید:** بن ماضی + ه + فعل کمکی «بود» + شناسه

بن ماضی	ه	فعل کمکی «بود»	شناسه
شکست	ه	بود	ید

● فعل گذشته التزامی

اکنون به این جمله‌ها دقت کنید:

۱ | شاید او این حرف را زده باشد.

۲ | احتمال دارد که هفته پیش آنها به این شهر آمده باشند.

۳ | امیدوارم که باران باریده باشد.

به فعلی که در زمان گذشته با شک، تردید، آرزو و امید، و... انجام شده باشد، **ماضی التزامی** گفته می‌شود.

۹۳۸ نوع فعل در کدام گزینه نادرست است؟

- ۱ داشتند می‌رفتند (ماضی مستمر)
 ۲ می‌کشاند (ماضی ساده)
 ۳ جنگیده است (ماضی نقلی)
 ۴ رفته بودند (ماضی بعید)

۹۳۹ با توجه به عبارت زیر، کدام گزینه درست نیست؟

اول آنکه تکبّر از من دفع شود؛ دوم آنکه دل تو، خوش شود؛ سوم آنکه از عهدهٔ حفظ رعیت بیرون آمده باشم.

- ۱ واژه‌های «دفع» و «خوش» مسند هستند.
 ۲ در عبارت، فعل مضارع التزامی و ماضی التزامی وجود دارد.
 ۳ در عبارت کنایه وجود دارد.
 ۴ رعیت، جمع مکشّر و «عهده» هستهٔ گروه اسمی است.

۹۴۰ در عبارت زیر، نقش دستوری واژه‌های مشخص شده کدام است؟

ای ابوذر، اگر دربارهٔ چیزی که به آن علم نداری، از تو پرسیده شود، بگو نمی‌دانم تا از پیامدهای ناگوار آن در امان بمانی.

- ۱ منادا، متمّم، صفت
 ۲ مضافّ الیه، نهاد، صفت
 ۳ نهاد، نهاد، مضافّ الیه
 ۴ منادا، مفعول، صفت

۹۴۱ فعل‌های «ماضی استمراری، ماضی نقلی، ماضی بعید و ماضی ساده»، به ترتیب در کدام بیت‌ها آمده است؟

- الف) به خواب دوش چنان دیدمی که زلفینش گرفته بودم و دستم هنوز غالیه بوست
 ب) مجلس تمام گشت و به آخر رسید عمر ما همچنان در اول صف تو مانده‌ایم
 ۱ الف، ب، ب، الف
 ۲ ب، الف، الف، ب
 ۳ الف، ب، الف، ب
 ۴ ب، الف، الف، ب

دانش ادبی

در هر عبارت، معنی کنایه‌ها را بنویسید.

۹۴۲ در قدم وی افتاد.

۹۴۳ در میان رعایا حقیر می‌نمود.

به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

۹۴۴ آرایهٔ بارز جملهٔ زیر را مشخص کنید.

جوانی‌ات را پیش از فرا رسیدن پیری، تندرستی‌ات را پیش از بیماری غنیمت شمار.

۹۴۵ برای هر یک از موارد زیر، یک آرایهٔ ادبی بنویسید.

- الف) ای ابوذر، گشاده‌روی باش که خدای تعالی گشاده‌روی و آسان‌گیر را دوست دارد.
 ب) پیام پیامبر (ص) گنجینه و آبخوری است که انسانیت همواره بدان نیازمند است.

۹۴۶ ارکان تشبیه را در جملهٔ زیر مشخص کنید.

مثل مؤمنان، جمله یک تن است.

۹۴۷ ردیف و قافیه را در بیت زیر مشخص کنید.

علم دین، بام گلشن جان است نردبان، عقل و حس انسان است

گزینه درست را انتخاب کنید.

۹۴۸ کدام کتاب نثری آمیخته به نظم دارد و از آیات و احادیث و روایات بهره برده است؟

۱ تذکرة الاولیاء	۲ روضه خلد
۳ مخزن الاسرار	۴ بوستان

(هماهنگ کهگیلویه و بویر احمد - ۱۴۰۲)

۹۴۹ کتاب روضه خلد اثر چه کسی است؟

۱ جويا مجد	۲ مجد خوافی
۳ قآنی	۴ سنایی غزنوی

۹۵۰ عبارت زیر چه آرایه پنهانی دارد؟

مؤمن برای رهایی از گناه و نافرمانی، بیش از گنجشک در قفس، تلاش می‌کند.

۱ کنایه	۲ واج آرایی
۳ جناس	۴ تشبیه

۹۵۱ در بیت زیر، طرفین تشبیه (مشبّه و مشبّه به) کدام‌اند؟

علم دین، بام گلشن جان است نردبان، عقل و حس انسان است

۱ دین به بام / نردبان به عقل و حس	۲ علم دین به بام گلشن جان / عقل و حس به نردبان
۳ دین به نردبان / جان به گلشن	۴ گلشن جان به علم دین / نردبان عقل به حس

دانش فکری

معنای روان عبارت‌های زیر را بنویسید.

۹۵۲ ای ابوذر خداوند متعال به سیمای ظاهر و دارایی‌ها و گفته‌هایتان نمی‌نگرد، بلکه به دل‌ها و کردارتان می‌نگرد.

(هماهنگ سیستان و بلوچستان - ۱۴۰۲)

(هماهنگ قم - ۱۴۰۲)

۹۵۳ مثل مؤمنان جمله چون یک تن است.

۹۵۴ اوّل آنکه تکبر از من دفع شود.

۹۵۵ در میان رعایا چنان حقیر می‌نمود.

۹۵۶ خدای تعالی، گشاده‌روی و آسان‌گیر را دوست دارد.

به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

(هماهنگ سیستان و بلوچستان - ۱۴۰۲)

۹۵۷ در عبارت «آن خادم بترسید و در قدم وی افتاد»، «در قدم وی افتاد» یعنی چه؟

۹۵۸ درک و دریافت شما از عبارت «چون یک اندام را رنجی رسد، همه اندام‌ها آگاهی یابند و رنجور شوند». چیست؟ (هماهنگ فارس - ۱۴۰۲)

۹۵۹ هر دو گزینه زیر، بر مفهوم ----- تأکید دارند. (هماهنگ کرمان - ۱۴۰۲)

الف) صورت زیبای ظاهر هیچ نیست ای برادر سیرت زیبا بیار

ب) خداوند متعال به سیمای ظاهر و دارایی‌ها و گفته‌هایتان نمی‌نگرد؛ بلکه به دل‌ها و کردارتان می‌نگرد.

پاسخ نامہ تشریحی

www.gajmarket.com

فصل آزاد:
ادبیات بومی (۱)

۲۰۸

فصل دوم:
شکفتن

۲۰۴

فصل اول:
زیبایی آفرینش

۱۹۸

فصل پنجم:
اسلام و انقلاب اسلامی

۲۲۴

فصل چہارم:
نام‌ها و یادھا

۲۱۷

فصل سوم:
سبک زندگی

۲۰۹

فصل ششم:
ادبیات جهان

۲۳۱

فصل آزاد:
ادبیات بومی (۲)

۲۳۱

۶۸

گزینه ۳. سایر گزینه‌ها اضافه تشبیهی‌اند؛ اما گزینه «۳» یک ترکیب اضافی است.

۶۹

گزینه ۱. کیوان، ماه، ناهید و مهر ← مراعات نظیر

۷۰

نیابد بدو نیز اندیشه راه ← ناتوانی در فهم جایگاه خداوند
فهم عاجز شود از حقه یاقوت انار ← ناتوانی در فهم قدرت خلقت خداوند

شکر انعام تو هرگز نکند شکرگزار ← ناتوانی در سپاسگزاری از خداوند

کوه و دریا و درختان همه در تسبیح‌اند ← شکرگزاری همه پدیده‌ها

۷۱

کسانی که گمراه شده و از راه راست منحرف شده‌اند.

۷۲

کوه و دریا و درختان همه در تسبیح‌اند / نه همه مستمعی فهم کنند این اسرار

۷۳

منظور خداوند است.

۷۴

بنفشه: غفلت و بی‌خبری - نرگس: بیداری و آگاهی

۷۵

خداوند با چشم سَر قابل دیدن نیست.

۷۶

بخشش و مهربانی خداوند قابل وصف نیست و نمی‌توان آن‌طور که باید، آن را بیان کرد.

۷۷

با چشم‌هایت، نمی‌توانی آفریدگار را ببینی. چشم‌هایت را آزار نده و خسته نکن!

۷۸

عقل، با دیدن خوشه طلایی انگور، شگفت‌زده می‌شود و فهم از دیدن جعبه قرمز انار، ناتوان می‌ماند.

۷۹

خداوند پاک و منزّه از هر عیب و نقصی که به فرمان او، ماه و خورشید و شب و روز رام و مطیع شده‌اند.

۸۰

هیچ انسان شکرگزاری هرگز نمی‌تواند نعمت‌ها و بخشش‌های تو را شکر گوید.

۸۱

هرکسی به فکر فرو نرود و به قدرت خدا پی نبرد، خودش مثل نقاشی بی‌جانی بر دیوار است که هیچ عقل و فکری ندارد!

۸۲

شناخت آن چیزی است که من انجام می‌دهم.

۸۳

گزینه ۳

۸۴

گزینه ۳. گزینه‌های دیگر به ناتوانی انسان در شکرگزاری خداوند اشاره دارند.

۸۵

گزینه ۴

۸۶

گزینه ۱

۸۷

گزینه ۲

۸۸

گزینه ۳

۸۹

گزینه ۴؛ این بیت به «راستگویی» اشاره دارد ولی سایر ابیات به «درستکاری» توصیه می‌کند.

۹۰

گزینه ۱

درس دوم: عجایب صنع حق تعالی

فصل اول

۹۱

فراهم آورده است.

۹۲

رنگین‌کمان

۹۳

فرش، گستردنی

۹۴

آفرینش

۹۵

چراغ‌دان، چراغ‌آویز

۹۶

رودخانه

۹۷

بیابان

۱۷۱

خداوند عادل و دانا به هر موجود زنده‌ای آنچه را برای ادامه زندگی نیاز دارد، بخشیده است.

۱۷۲

به رستاخیز اشاره دارد.

۱۷۳

عظمت آفرینش پروردگار و محدودیت و ناتوانی انسان برای درک این عظمت.

۱۷۴

گزینه ۳

۱۷۵

گزینه ۱

۱۷۶

گزینه ۳

۱۷۷

گزینه ۴

۱۷۸

گزینه ۱

آزمون جمع‌بندی فصل اول

پاسخ‌نامه

۱۷۹

خورشید

۱۸۰

رنگارنگ

۱۸۱

تخت

۱۸۲

بخشش

۱۸۳

نمی‌تواند

۱۸۴

۱۸۵

«صحرا» در این مصراع به معنای «دشت» است.

۱۸۶

آیا خبر داری که مرغان سحر می‌گویند ای کسی که در خواب نادانی هستی، بیدار شو؟!

۱۸۷

شکر نعمت‌های تو را هرگز هیچ شکرگزاری نمی‌تواند به‌جا آورد.

۱۸۸

هیچ‌کس نمی‌تواند آن‌گونه که شایسته است تو را ستایش کند، پس باید برای بندگی کردن تو آماده شد.

۱۸۹

چشم‌هایت را باز کن تا چیزهای شگفت‌انگیز ببینی، که سرگشته و متعجب شوی.

۱۹۰

آفرینش همه برای آگاهی انسان صاحب‌دل است. کسی که با دیدن آفرینش جهان هستی به وجود خداوند اقرار نمی‌کند، اصلاً دل ندارد.

۱۹۱

به نام خداوند جان و اندیشه [سخنم را آغاز می‌کنم]؛ که از این‌ها بالاتر، اندیشه انسان به چیزی نمی‌رسد.

۱۹۲

خداوند عادل و دانا به هر موجودی، آنچه را برای ادامه زندگی نیاز داشته، بخشیده است.

۱۹۳

چه کسی [جز خدا] می‌تواند از شاخه خشک درخت، میوه‌های رنگارنگ پدید آورد؟

۱۹۴

تشبیه؛ گوی سعادت: اضافه تشبیهی

۱۹۵

خواب

۱۹۶

مشبه: جهان - مشبه‌به: زلف، خال، خط و ابرو (اجزای صورت) - وجه شبه: قرار گرفتن هر چیزی در جای خود

۱۹۷

گزینه الف

۱۹۸

کوه و دریا و درختان: مراعات‌نظیر - در تسبیح بودن کوه و دریا و درختان: جان بخشی

۱۹۹

گزینه ۳. این گزینه ترکیب اضافی است ولی سایر گزینه‌ها اضافه تشبیهی‌اند.

۲۰۰

گزینه ۴. میان بستن: کنایه از آماده انجام کاری شدن

۲۰۱

صد - یک

۲۰۲

نهنگ: وابسته پسین (مضاف‌الیه)

۹۳۲

الف) می آموختم

ب) شناخته بودی

۹۵۱

گزینه ۲

۹۳۳

مصدر	ماضی استمراری	ماضی مستمر
ریختن	می ریختی	سوم شخص جمع
	داشتند می ریختند	

۹۵۲

ای ایبوذر، خداوند بلندمرتبه به زیبایی ظاهر و دارایی‌ها و سخنانتان توجه نمی‌کند بلکه به درون و اعمالتان نگاه می‌کند.

۹۵۳

مؤمنان مانند تن (اعضای بدن) هستند.

۹۵۴

اولین دلیل اینکه خودبزرگ بینی از من دور شود.

۹۵۵

در میان مردم عادی، آن‌چنان خودش را کوچک و عادی نشان می‌داد.

۹۵۶

خداوند بلندمرتبه، انسان خوش اخلاق را که سخت‌گیری نمی‌کند، دوست دارد.

۹۵۷

به پیش افتاد و عذرخواهی کرد.

۹۵۸

از آنجا که انسان موجودی اجتماعی و دارای احساس است، رنج هم‌نوعانش باعث رنجش او نیز می‌شود؛ درست مانند اعضای بدن که در کنار هم کار می‌کنند و بر هم اثرگذارند.

۹۵۹

برتری سرشت نیکو به زیبایی ظاهری

۹۶۰

۱) تواضع و فروتنی ۲) مردم‌داری

۹۶۱

بگوییم «نمی‌دانم» تا از پیامدهای ناگوار آن در امان بمانیم.

۹۶۲

مثل مؤمنان جمله چون یک تن است؛ چون یک اندام را رنجی رسد، همه اندام‌ها آگاهی یابند و رنجور شوند.

۹۶۳

گزینه ۴. مفهوم بیت سؤال و سایر ابیات «توصیه به سنجیده‌گویی» است؛ اما بیت گزینه ۴ به «رعایت عدالت و انصاف» توصیه می‌کند.

۹۶۴

گزینه ۱

۹۶۵

گزینه ۳. «اندیشه» در این گزینه به معنی نگرانی و ترس است.

۹۶۶

گزینه ۲

۹۶۷

گزینه ۲

۹۶۸

گزینه ۴

۹۳۴

گزینه ۳. توبره: کیسه بزرگ

۹۳۵

گزینه ۱

۹۳۶

گزینه ۱

۹۳۷

گزینه ۲

۹۳۸

گزینه ۲. می‌کشاند: مضارع اخباری

۹۳۹

گزینه ۴. رعیت مفرد است.

۹۴۰

گزینه ۱

۹۴۱

گزینه ۳

۹۴۲

در قدم کسی افتادن: کنایه از التماس و خواهش کردن

۹۴۳

حقیر نمودن: کنایه از متواضع بودن

۹۴۴

تضاد: جوانی، پیری - تندرستی، بیماری

۹۴۵

الف) کنایه: گشاده‌روی بودن کنایه از خوشرو و خندان بودن

ب) تشبیه: پیام پیامبر به گنجینه و آبشخور

۹۴۶

مشبه: مؤمنان، مشبه‌به: تن، ادات تشبیه: چون، وجه شبه: وابستگی و همیاری

۹۴۷

ردیف: است - قافیه: جان، انسان

۹۴۸

گزینه ۲

۹۴۹

گزینه ۲

۹۵۰

گزینه ۴. مؤمن به گنجشک در قفس

آزمون‌های پایان نوبت

www.gajmarket.com

آزمون پایان نوبت دوم:
خردادماه (۲)

۲۴۲

آزمون پایان نوبت دوم:
خردادماه (۱)

۲۴۰

آزمون پایان نوبت اول:
دی‌ماه (۲)

۲۳۸

آزمون پایان نوبت اول:
دی‌ماه (۱)

۲۳۶

پاسخ‌نامه آزمون پایان نوبت
دوم: خردادماه (۱)

۲۴۸

پاسخ‌نامه آزمون پایان نوبت
اول: دی‌ماه (۲)

۲۴۷

پاسخ‌نامه آزمون پایان نوبت
اول: دی‌ماه (۱)

۲۴۷

آزمون پایان نوبت دوم:
خردادماه (۳)

۲۴۴

پاسخ‌نامه آزمون پایان نوبت
دوم: خردادماه (۳)

۲۵۰

پاسخ‌نامه آزمون پایان نوبت
دوم: خردادماه (۲)

۲۴۹

بارم	مدت زمان: ۶۰ دقیقه	هماهنگ شهر تهران - ۱۴۰۲	آزمون پایان نوبت دوم	ردیف
		الف) معنی و مفهوم شعر و نثر		
		معنی و مفهوم بیت‌ها و عبارات زیر را به فارسی روان بنویسید.		
۰/۵		دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار	آفرینش همه تنبیه خداوند دل است	۱
۰/۵		کلبه احزان شود روزی گلستان، غم مخور	یوسف گم‌گشته باز آید به کنعان غم مخور	۲
۰/۵		زین سبب برگ و باران، تو را می‌شناسند	نام تو رخصت رویش است و طراوت	۳
۰/۵		اگر آدمی را دردی نمی‌رسید، به چه چیز تواضع می‌کرد، برای خدا و تضرع می‌کرد نزد او؟		۴
۰/۵		ابلیس زهره ندارد که گرد او گردد.		۵
		ب) معنی واژه		
		معنی واژه‌های مشخص شده را بنویسید.		
۰/۲۵		در بهار، زمین چون دیبای هفت رنگ گردد.		۶
۰/۲۵		گُنام پلنگان و شیران شود		۷
۰/۲۵		من هر روز، چیزی از شاهزاده و از عزیمت او می‌فهمیدم.		۸
۰/۲۵		طنین دلنشین کلام ایشان، فراتر از جغرافیای فرهنگی است.		۹
		پ) درک مطلب		
۰/۵		در عبارت زیر، مفهوم قسمت مشخص شده را بنویسید.		۱۰
		در هر که این دو گوهریابی، چنگ در وی زن و از دست مگذار که وی، همه را به کار آید.		
۰/۵		در بیت «میلاد گل و بهار جان آمد برخیز، که عید می‌کشان آمد» منظور از <u>میلاد گل</u> و منظور از <u>عید می‌کشان</u> است.		۱۱
۰/۵		در بیت «حافظا در کنج فقر و خلوت شب‌های تار تا بود وردت دعا و درس قرآن، غم مخور» حافظ، راه رسیدن به آرامش را در چه می‌داند؟		۱۲
۰/۵		منظور از عبارت «پول ارباب بدی است، اما خدمتگزار خوبی است»، چیست؟		۱۳
۰/۲۵		مفهوم کدام گزینه در مقابل آن، نادرست آمده است؟		۱۴
		① میان بندگی را بی‌ایدت بست «آماده بندگی شدن»		
		② سگ اصحاب کهف روزی چند پی نیکان گرفت و مردم شد «تبدیل به انسان شد»		
		③ خون میان سنگر آزادگان جوشید «خشمگین شدن»		
		④ جهان سربه‌سر زیر دست من است «تحت فرمان بودن جهان»		
۰/۲۵		در جمله «اگر یک دوست خفته است، دوست دیگر بیدار است» منظور از دوست دیگر، است.		۱۵

۰/۵	<p>ت) دانش زبانی</p> <p>۱۶ جدول زیر را کامل کنید. (با هر شخص و شناسه بنویسید اشکال ندارد.)</p> <table border="1" data-bbox="488 353 1157 456"> <thead> <tr> <th>ماضی بعید</th> <th>مضارع مستمر</th> <th>مصدر آمدن</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>۱۷ با توجه به جمله زیر به سؤالات پاسخ دهید.</p> <p>بلافاصله نور اندیشه‌ای، ذهنم را روشن کرد، همچون آذرخشی که در دل شب تاریک بدرخشد.</p> <p>۰/۲۵ الف) در عبارت بالا، قید کلمه است.</p> <p>۰/۲۵ ب) در عبارت بالا، متمم، کدام کلمه است؟ (یک مورد)</p> <p>۰/۲۵ پ) در عبارت بالا، یک مضاف‌الیه پیدا کنید.</p> <p>۰/۲۵ ۱۸ واژه‌های کیمیاگر و خدمتگزار از نظر ساختمان به «ترتیب» مشتق و مرکب هستند. ☐ درست ☐ نادرست</p>	ماضی بعید	مضارع مستمر	مصدر آمدن										
ماضی بعید	مضارع مستمر	مصدر آمدن												
۰/۵	<p>ث) دانش ادبی</p> <p>۱۹ در بیت زیر، دو آرایه ادبی بنویسید.</p> <p>دشمنان کوردل اما/ در دلش خورشید ایمان رانمی دیدند/ تیغ آتش خیز دستان رانمی دیدند/ در نگاهش خشم و آتش رانمی دیدند.</p> <p>۰/۲۵ ۲۰ مصراع «حق اندر وی ز پیدایی است پنهان» آرایه دارد.</p> <p>۰/۲۵ ۲۱ نوع ردیف (از نظر انواع کلمه) در کدام گزینه متفاوت است؟</p> <p>۱) دریغ است ایران که ویران شود ۲) بنی آدم اعضای یک پیکرند</p> <p>۳) به بینندگان آفریننده را ۴) توانا بود هر که دانا بود</p> <p>۵) کنام پلنگان و شیران شود ۶) که در آفرینش ز یک گوهرند</p> <p>۷) نبینی مرجان دو بیننده را ۸) ز دانش دل پیر برنا بود</p> <p>۰/۲۵ ۲۲ مصراع «دزد را کی زهره آن بود، که گرد چادر او گردد» پرسش انکاری دارد. ☐ درست ☐ نادرست</p> <p>۰/۲۵ ۲۳ وقتی شاعر در پایان شعر، نام شعری خود را بیاورد، به این نام می‌گویند.</p>													
۰/۷۵	<p>ج) تاریخ ادبیات</p> <p>۲۴ آثار زیر را به نویسندگانشان وصل کنید. (یک اثر اضافی است.)</p> <table border="0" data-bbox="602 1697 1097 1910"> <tr> <td>گلستان</td> <td>●</td> <td>سنت اگزوپری</td> </tr> <tr> <td>کیمیای سعادت</td> <td>●</td> <td>سعدی</td> </tr> <tr> <td>قابوسنامه</td> <td>●</td> <td>محمد غزالی</td> </tr> <tr> <td>شازده کوچولو</td> <td>●</td> <td></td> </tr> </table> <p>۰/۲۵ ۲۵ صحیح یا غلط بودن عبارت زیر را مشخص کنید.</p> <p>تذکره الاولیاء کتابی است در شرح حال بزرگان عرفان، نوشته فریدالدین عطار نیشابوری. ☐ درست ☐ نادرست</p>	گلستان	●	سنت اگزوپری	کیمیای سعادت	●	سعدی	قابوسنامه	●	محمد غزالی	شازده کوچولو	●		
گلستان	●	سنت اگزوپری												
کیمیای سعادت	●	سعدی												
قابوسنامه	●	محمد غزالی												
شازده کوچولو	●													

- ۳ هر کسی که با انسان های بد هم نشین شود حتی اگر اخلاق آنها در او اثری نگذارد، اما به داشتن راه و روش آنها متهم می شود.
- ۴ نام تو است که به گیاهان اجازه رشد و شادابی می دهد و به همین خاطر برگ و باران با تو آشنا هستند.
- ۵ ای دزد، خودت را به زحمت نینداز چرا که اگر یک دوست خوابیده است، دوست دیگر بیدار است و از او مراقبت می کند.
- ۶ تخت
- ۷ بیهوده
- ۸ عبادتگاه
- ۹ صاعقه ای
- ۱۰ الف) سجده کردن
ب) رضای خدا
پ) مقربان آسمان (فرشتگان)
- ۱۱ اگر انسان خودش به چیزی رسیده باشد و خودش چیزی را کسب کرده باشد، بسیار بهتر از این است که اصل و نسب والایی داشته باشد.
- ۱۲ کسی نمی تواند خدا را آن چنان که شایسته است ستایش کند؛ بنابراین باید بندگی و عبادت او را در پیش گرفت.
- ۱۳ الف) ماضی نقلی
ب) مضارع التزامی
- ۱۴ اندوهناک
- ۱۵ الف) هواپیما ← مرکب
ب) گلزار ← وندی
- ۱۶ چه: صفت تعجبی
- ۱۷ الف) ۴
ب) ۴
پ) ۳
- ۱۸ استوار و پایدار و محکم
- ۱۳ اگر پول بر انسان حاکم شود، صاحب بدی خواهد بود ولی اگر بخواهد در خدمت انسان باشد، خدمتکار خوبی است.
- ۱۴ گزینه ۲
- ۱۵ خداوند
- ۱۶ مضارع مستمر: دارم می آیم
ماضی بعید: آمده بودم
- ۱۷ الف) بلافاصله: قید
ب) آذرخشی و دل: متمم
پ) اندیشه ای، (م) در ذهنم، شب
- ۱۸
- ۱۹ تشبیه: خورشید ایمان
کنایه: کوردل
تلمیح: دستان
- ۲۰ تضاد (پیدا و پنهان)
- ۲۱ گزینه ۳. سایر گزینه ها فعل هستند و در گزینه «۳» حرف «را» نشانه مفعول است.
- ۲۲
- ۲۳ تخلص
- ۲۴ گلستان ← سعدی
کیمیای سعادت ← محمد غزالی
شازده کوچولو ← سنت اگزوپری
- ۲۵
- آزمون پایان نوبت دوم خرداد ماه (۲) پاسخ نامه
- ۱ با بصیرت و آگاهی به خودآگاهی برس تا دلت که همچون آینه ای صاف است آلوده گناه نشود.
- ۲ اگر گردش روزگار مدتی مطابق میل تو سپری نشد، نگران نباش؛ چرا که همواره ناخوشایند نمی ماند.